

A gyógyszerelés ápolói feladatai és szabályai

A gyógyszerelés leggyakrabban orvosi utasításra történő ápolói beavatkozás, amely igen felelősségteljes feladat, ezért törekedni kell a fegyelmezett és pontos munkafolyamatra.

A gyógyszer olyan anyag, amelyet a betegségek:

- diagnosztikájában
- terápiájában
- tüneteinek enyhítésében vagy
- prevenciójában alkalmazunk.

A gyógyszert általában az orvos írja elő a lázlapon, betegkartonon vagy recepten. A dokumentációban egyértelműen és olvashatóan kell jelölni:

- a gyógyszer nevét, formáját, mint tablettát, drázsét, kapszulát, csepp, oldat, kúp, hüvelygolyó, hüvelykúp
- hatóanyagát
- az alkalmazás adagját
- valamint a bejuttatás módját, ami lehet:
 1. perorális - szájon át
 2. sublingualis – nyelv alá helyezve
 3. rectális - végbélen keresztül
 4. vaginális – hüvelyen keresztül
 5. transzdermális – bőrön keresztül
 6. nyálkahártyán keresztül, például orrcsepp, fülcsepp, szemcsepp

7. inhalációs, azaz légutakon keresztül, (például spray, aerosol, turbuhaler, disk)
8. parenterálisan, vagyis a tápcsatorna megkerülésével különböző injekciós bejuttatási módokkal

Bizonyos esetekben az orvos telefonon, vagy közvetlen szóbeli utasítással is rendelhet gyógyszereket. Ebben az esetben az ápoló a rendelés körülményeit is rögzíti az ápolási dokumentációban, és a későbbiekben ellenjegyeztetnie is kell az orvossal.

Magasabb végzettségű ápolók írásos meghatalmazással megfelelő indikáció alapján

- önálló gyógyszeres fájdalomcsillapítást végezhetnek minor analgetikum vagy non-szteroid fájdalomcsillapító per os, rectális vagy intramusculáris adagolásával,
- valamint önálló gyógyszeres lázcsillapítást is végezhetnek szintén per os, rectális vagy intramusculáris bejuttatással.

Kilences szabály

A gyógyszerelés során a kilenc alapszabályt minden esetben szem előtt kell tartanunk. A megfelelő betegnek a megfelelő gyógyszert, megfelelő dózisban, megfelelő időben, megfelelő módon és megfelelő formában kell megkapnia. Az alapszabály magába foglalja a helyes cselekvést, a megfelelő gyógyszerhatás elérését, az esetleges reakciók korai felismerését, valamint a gyógyszerelést követő dokumentáció elvégzését is.

A gyógyszerelés szabályai									
9	a megfelelő								
	betegnek	gyógyszert	módon	időben	dózisban	formában	reakció	cselekvés	dokumentáció
5	betegnek	gyógyszert	módon	időben	dózisban				

Részletesen azokat tekintjük át, melyek a gyógyszerelés **ötös szabályában** is szerepelnek.

1. Első szabály - A megfelelő beteg

Alapvető követelmény, hogy a gyógyszer beadása előtt a beteget azonosítanunk kell. Ezt megtehetjük a karszalag alapján, főként nem kooperáló vagy eszméletlen beteg esetén, vagy rákérdezhetünk legalább két általunk ellenőrizhető beteg adatra, például a beteg nevére és születési idejére.

2. Második szabály - A megfelelő gyógyszer

A gyógyszerelési hibák egyharmada gyógyszer tévesztésből származik. A hibák elkerülése végett a gyógyszer nevét és a hatóanyag mennyiségét mindig ellenőrizni kell. A gyógyszereléskor először összehasonlítjuk a beteg lázlapját vagy gyógyszerlapját az orvos rendelésével.

A gyógyszerelés során a gyógyszer dobozának feliratát három alkalommal ellenőrizzük:

- Mielőtt a gyógyszeres dobozt kivesszük a gyógyszer szekrényből
- Amikor a szükséges gyógyszer dózist kivesszük a gyógyszertartóból vagy dobozból
- Mielőtt a gyógyszeres dobozt visszatesszük a gyógyszer szekrénybe

Ez a gyógyszerelés **hármaskor szabálya**.

Az ápoló csak a saját maga által előkészített gyógyszert adhatja be a betegnek.

3. Harmadik szabály - A megfelelő mód

Ahogy már láttuk, a gyógyszereket többféle módon lehet a szervezetbe, valamint a hatás helyére juttatni.

Mindig ellenőrizzük a gyógyszer címkéjén megjelölt utat, és az elrendelő által megjelölt beadási módot.

4. Negyedik szabály - A megfelelő idő

A terápiás szint biztosítása érdekében a gyógyszer beadás időrendi előírásait is pontosan be kell tartani.

A gyógyszer beadás lehet:

- folyamatos: napi vagy óránkénti gyakoriság szerinti, a terápiás vérszint fenntartására
- étkezéshez igazított,
- statim, vagyis azonnali,
- szükség esetén történő.

5. Ötödik szabály - A megfelelő dózis

Mindig figyelmesen olvassuk el a gyógyszer elrendelő lapot vagy a lázlapot. Bizonyos gyógyszerek többféle hatóanyag-tartalommal lehetnek forgalomban, például 10 - 50 vagy 100 milligrammban. Figyeljük meg pontosan a tizedesvesszők elhelyezkedését, mert az egytized vagy tízszeres adag súlyos reakciókat okozhat. Fontos, hogy ápolóként tisztában legyünk a gyógyszerek szokásos adagolásával is, mert észre kell vennünk a dokumentációban esetlegesen tévesen szereplő bejegyzéseket.

Nézzünk egy konkrét példát!

Az orvos 50 mg diclofenac draszté szájon át történő bevételét rendeli el betegünk számára.

Orálisan gyógyszert csak ép tudatú, kooperáló, nyelési problémákkal nem rendelkező betegnek adhatunk. Nyelési zavarral küzdő, zavart tudatú vagy eszméletlen betegnek szájon át gyógyszert adni TILOS!

- A gyógyszereléshez biztosítsunk nyugodt környezetet, és amennyiben lehet soha ne kórteremben gyógyszereljünk
- Olvassuk el a dokumentációt.
- Végezzünk higiénés kézfertőtlenítést.
- Vegyünk fel védőkesztyűt.
- Készítsük ki a beteg gyógyszeradagoló dobozát, és tüntessük fel a beteg nevét, születési idejét, esetleg a kórterem- és ágyszámát.
- Készítsük elő a gyógyszert. Vegyük ki a gyógyszeres dobozt a szekrényből, ellenőrizzük a doboz feliratát, a gyógyszer adatait és a gyógyszer lejáratát.
- Vegyük ki a gyógyszert a dobozból, ellenőrizzük ismét a gyógyszer feliratát.
- Amennyiben szükséges a gyógyszer felezése, a darabolásra használjunk gyógyszerfelezőt, vagy ha nincs ilyen eszközünk, papírvattát
- Helyezzük be a gyógyszer a gyógyszeres dobozba.
- Vegyük le a védőkesztyűt, végezzünk higiénés kézfertőtlenítést.
- Azonosítsuk a beteget.
- Kompetenciánknak megfelelően tájékoztassuk, kérjük az együttműködését. Mondjuk el neki, hogy milyen gyógyszert kap és miért.
- Ellenőrizzük, hogy kellő mennyiségű folyadék áll-e rendelkezésre a gyógyszer bevételéhez, és ha szükséges készítsük a beteg ágyához
- Egyes gyógyszerek előtt, orvosi utasításra végezzük el a szükséges vizsgálatot, úgy mint vérnyomás, pulzus, testsúlymérés.
- Kérjük meg a beteget, hogy üljön fel. Ha nehezen mozog, segítsük a felülésnél vagy fordítsuk oldalra
- Végezzünk higiénés kézfertőtlenítést, húzzunk fel védőkesztyűt
- A betegágyánál készítsük ki a gyógyszert gézlappal vagy papírvattára a beteg nevével ellátott gyógyszeres dobozból.
- Amennyiben szükséges és rendelkezésünkre áll a gyógyszer lenyelését elősegítő gél, akkor a gyógyszert, vagy gyógyszereket tegyük egy evőkanálba és öntsük rá a gél.
- Adjuk át a gyógyszert a gézlappal együtt és kérjük meg, hogy vegye be, vagy szükség esetén segítsük a kanállal történő bevételt.

- Győződjünk meg róla, hogy a beteg lenyelte a gyógyszert, tekintsünk be a beteg szájába. Ez kiemelten fontos gyermekeknél, idős betegeknél és pszichiátriai kezelés alatt állóknál.
- Vegyük le a kesztyűt.
- Végezzünk higiénés kézfertőtlenítést.
- A gyógyszer beadását egyértelműen jelöljük a dokumentációban!
- A gyógyszer bevétele után a beteg felügyeletet igényel. Ellenőrizzük, hogy a gyógyszer elérte-e a kívánt hatást, és figyeljünk, hogy nem alakult-e ki bármilyen túlérzékenységi vagy egyéb reakció. Szükség esetén mérjük meg a beteg vitális paramétereit.

Lássunk néhány példát, amikkel a gyógyszer alkalmazással járó tévedések megelőzhetők:

- Hasonló nevű betegekre fordítsunk kiemelt figyelmet!
- A hasonló nevű gyógyszereket kezeljük fokozott figyelemmel!
- A gyógyszer helyettesíthetőséget mindig egyeztessük az orvossal!
- Mindig ellenőrizzük a dokumentációban, hogy van -e a betegnek gyógyszerérzékenysége!
- Új, ismeretlen gyógyszer rendelésekor minden részletre kiterjedően egyeztessünk az orvossal!
- Kérdezzük meg az elrendelő orvostól, hogy a betegnek egyszerre valóban több ampullát vagy tablettát kell-e beadni?
- Olvashatatlan utasításokat ne próbáljunk meg kibetűzni! Kérjük meg az orvost, hogy a gyógyszerrendelést egyértelműen tüntessen fel a dokumentációban!
- Ellenőrizzük a tizedesvessző helyét!
- Amennyiben a dózis hirtelen és jelentősen megemelkedett, kérdezzünk rá az okára!

A gyógyszer tévesztés minden esetben jelentendő a kezelőorvosnak és az osztály vezetőinek, akik további jelentési kötelezettségnek kell eleget tegyenek!